

Årsberetning 1979

Finansministeriet

Administrationsdepartementet

April 1980

Indledning

ved finansminister Svend Jakobsen

1. Datateknikken har i de senere år tiltrukket sig stigende opmærksomhed. Det er der mange gode grunde til. Edb har bidraget til en hurtig effektivisering af arbejdet i den offentlige sektor og i erhvervslivet. For den offentlige sektors vedkommende kan det nok vække til eftertanke, at den edb-mæssige administration af store og komplicerede opgaver som kildeskat, lønninger, regnskab, sociale ydelser, folkeregister o.s.v. kan udføres for ca. 125 kr. årligt pr. indbygger. Denne udvikling har allerede krævet store omstillinger på mange områder. Den fortsatte teknologiske udvikling inden for mikroelektronikken og telekommunikationen (satellitter, telefonnet, tv m.v.) gør det sandsynligt, at forandringerne vil fortsætte i 1980'erne, måske endda i et forøget tempo.

Telekommunikation og databehandling vil rent teknisk blive kombineret og efterhånden udgøre en betydningsfuld del af vort samfunds infrastruktur på linie med trafik- og energisektorerne. Det er et udviklingstræk, Danmark har fælles med de øvrige højt industrialiserede lande.

Man kan i dag for omkring 10.000 kr. anskaffe mikrodatamater med samme ydeevne som 60'ernes store og kostbare edb-anlæg. Om 5 år vil prisen måske være faldet til det halve. Det betyder, at teknikken kan bruges til løsning af en række nye opgaver. Edb er ikke længere forbeholdt et snævert tekniker-miljø i store edb-virksomheder, men er under hastig udbredelse i virksomhederne og nu også på vej ind i hjemmene.

Denne udvikling rejser en række vigtige spørgsmål, fordi vi både skal udnytte de muligheder, som den nye teknologi indebærer, og begrænse de uheldige virkninger, der kan følge med.

Det har i første række været spørgsmålet om sikkerhed og beskyttelse af privatlivets fred, der har krævet politisk stillingtagen. I 1978 blev registerlovene vedtaget og registertilsynet oprettet. Herved er der skabt et nødvendigt værn mod krænkelse af den personlige integritet som følge af edb-misbrug.

Men andre edb-politiske problemstillinger vokser frem, og jeg skal i det følgende omtale nogle få eksempler herpå fra administrationsdepartementets arbejdsområde.

2. Indledningsvis vil jeg fremhæve nogle *personale- og arbejdsmarkedspolitiske spørgsmål*, som aktualiseres ved den stigende anvendelse af ny teknik.

På baggrund af de mange initiativer, regeringen har taget til bekæmpelse af

arbejdsløsheden, bliver der fra flere sider sat spørgsmålstegn ved det fornuftige i, at der samtidig, bl.a. ved hjælp af edb, gennemføres personalebesparende rationaliseringer inden for det offentlige.

For at kunne løse nye, presserende opgaver i 1980'ernes Danmark er det imidlertid nødvendigt at benytte en effektiv teknik ved fremstillingen af det offentlige ydelser. Det er en ny opgave at sørge for udvikling af den offentlige sektor, uden at den vokser.

Dette kræver omlægninger, men gennemførelsen heraf må naturligvis ske på en socialt acceptabel måde. Derfor er det nødvendigt at overveje, om det aftalemæssige grundlag i dag er tilstrækkeligt til at sikre, at de ønskelige omstillinger kan foregå på en rimelig måde, også i fremtiden. Bl.a. er øget efteruddannelse i forbindelse med omskoling og omplacering af personale en forudsætning for, at de strukturelle ændringer kan gennemføres på en forsvarlig måde.

Det må være en højt prioriteret opgave i 1980'erne at skabe forståelse for og tryk omkring de forandringer i arbejdsvilkårene, som følger af den nye teknologi. Herved vil omstillingerne kunne gennemføres med et bedre resultat.

3. Jeg vil endvidere fremhæve betydningen af, at landet opnår den bedste udnyttelse af *teknologiens erhvervsmæssige muligheder*.

Den elektroniske industri er en vigtig sektor. Den har en høj vækst, og dens udvikling påvirker konkurrenceevnen i en lang række andre produktionssektorer, hvor informationsbehandling og automatisering kan effektivisere produktionsprocessen. Yderligere kan især mikroelektronik indgå som en del af andre produkter og derved blive en vigtig kilde til produktudvikling.

Danmark har tradition for en højt udviklet elektronikindustri og er kommet tidligt med i en avanceret udnyttelse af datateknikken. Landets høje uddannelsesniveau er en begrundelse mere for vor særlige interesse i en industri, hvis væsentligste "råstof" er menneskelige ressourcer og kvalifikationer. Erhvervslivet har allerede vist, at Danmark på dette område har gode forudsætninger for at finde en række niches.

Disse synspunkter var afgørende for SV-regeringens beslutning i 1979 om, at offentlige virksomheder kunne gå ind i rekonstruktionen af A/S Regnecentralen ved køb af aktier. Man ønskede at bevare en vigtig dansk viden på et område med betydelige udviklingsmuligheder og at begrænse det danske samfunds afhængighed af edb-ydelser fra udlandet.

Den øgede anvendelse af minidatamater vil give dansk edb-industri nye muligheder, og dette bør udnyttes, f.eks. ved et konstruktivt samarbejde mellem de danske virksomheder og de store offentlige edb-centraler om fælles udviklingsprojekter.

Som eksempel på et sådant udviklingsprojekt kan nævnes, at Datacentralen og administrationsdepartementet har udviklet et edb-journalsystem til moder-

nisering af de hidtidige manuelle sagsstyringssystemer i staten. Edb-journal-systemet vil blive baseret på en dansk datamat. Der er bevilget 8 mio.kr. til projektet, hvoraf den overvejende del vil gå til indkøb af dansk edb-udstyr. Det er tanken at søge et tilsvarende beløb optaget på beskæftigelsesplanen for årene 1981-83. Hertil kommer de muligheder, som systemet vil have i kommuner og amtskommuner, i erhvervslivet og måske i udlandet. Der arbejdes med etableringen af sådanne udviklingsprojekter på andre områder.

I bestræbelserne på at fremme dansk industri skal man være opmærksom på de initiativer, der tages på EF-plan med henblik på at styrke den europæiske edb-industris konkurrencemæssige position i forhold til USA og Japan. I et 4-årigt handlingsprogram (1979-83) er der afsat ca. 170 mio.kr. til støtte af udviklingsprojekter og til en række generelle foranstaltninger, der har til formål at harmonisere det europæiske marked for edb-teknologi.

I EF forberedes en politisk stillingtagen til et oplæg om en samlet strategi med det overordnede sigte at hæve den europæiske dataindustri's andel af verdensmarkedet fra i dag ca. 16% til 33% i 1990. Fra dansk side følges dette arbejde af industriministeriet og administrationsdepartementet i fællesskab.

4. Endelig vil jeg fremhæve betydningen af *det offentliges egen anvendelse af edb-teknikken* som middel til effektivisering og forbedring af planlægning og styring.

Et vigtigt led heri er arbejdet under det statsligt-kommunale edb-samordningsråd, der er nedsat under finansministeriets ledelse.

I dag må samordningsspørgsmål ses i nøje sammenhæng med den igangværende decentralisering af edb-anvendelsen, idet udbredelsen af terminalsystemer og minidatamater for alvor er begyndt at tage fart.

Denne tekniske decentralisering af væsentlige dele af databehandlingen er af mange grunde ønskværdig.

Den lokale forvaltning bliver således i højere grad selv herre over driftsafviklingen og kan dermed bedre tilpasse udnyttelsen af edb-teknikken til sine egne forhold. Det skulle herved blive muligt at opnå et bedre arbejdsmiljø og smidigere arbejdsgange.

Der ligger utvivlsomt også et væsentligt perspektiv i muligheden for samtidig at decentralisere beslutningsprocessen i samfundet ved at gøre en række oplysninger og nye analyseredskaber tilgængelige for lokale instanser, lokale borgergrupper, oppositionspolitikere m.v.

Decentraliseringen bør dog gennemføres således, at forvaltningens evne til at gennemføre lovændringer m.v. fastholdes. Dette forudsætter en overordnet styring, hvilket selvsagt ikke betyder, at alt styres bedst ved detailstyring fra centrale myndigheder. Men det må sikres, at edb-systemerne kan udvikles og omlægges effektivt i overensstemmelse med lovgivningens krav til administrationen. Endvidere må systemerne indrettes således, at de centrale myndigheders behov for oplysninger til statistik- og planlægningsformål kan tilgodeses.

For de kommende års samordningsbestræbelser bliver det derfor af væsentlig betydning at få fastlagt principper og metoder, der kan sikre en fortsat, sammenhængende decentralisering.

Et andet vigtigt led i denne koordinering er de to offentligt ejede edb-centraler, Kommunedata og Datacentralen. De to edb-virksomheder har det tekniske ansvar for hovedparten af edb-systemudviklingen til det offentlige. Beslutninger om edb-samordning må derfor for en stor del følges op i de to edb-centraler, hvorved spørgsmålet om de rette organisatoriske rammer for centralernes samarbejde kommer ind i billedet. Dette undersøges for tiden med henblik på en kommende politisk forhandling.

5. Med denne indledning til administrationsdepartementets årsberetning har jeg ønsket at pege på, hvordan vi i disse år oplever en ny teknologi udvikle sig med de deraf følgende problemer. I takt hermed bliver edb-området en stadig vigtigere side af departementets virksomhed.

Datateknologien indebærer muligheder for gennem effektivisering og produktudvikling både i den private og den offentlige sektor at bidrage til en forbedring af landets økonomiske konkurrenceevne. Herved kan der åbnes nye muligheder for samfundets udvikling, men samtidig mærker vi, at vore leve- og arbejdsvilkår gradvis påvirkes. Det er et væsentligt samfundsmæssigt mål at sikre en afbalanceret udnyttelse af disse nye teknologiske muligheder.

På denne baggrund finder jeg det opmuntrende med den voksende debat i befolkningen, i organisationer og i de politiske partier om spørgsmål i tilknytning til datateknologien. En bred politisk debat og opsummering af viden om datateknologiens muligheder og virkninger vil være det demokratiske grundlag for de kommende års politiske stillingtagen til en række vigtige spørgsmål om vor udnyttelse af den ny teknologi.

